

Pilinszky János: A nap születése

Sokáig csupán csillagok
lakták az égbolt magasát.

Pislákoló fényükben a világ
sokáig élt örök árnyékban,
ezüstsín gyászruhában.

A sötétségben ezidőtájt
nagyon egyedül vándorolt a föld.
Csupán kik egymás közelében laktak,
társalogtak egymással, közbe-közbe
félálomba merülve, vagy akár
az egész telet átaludva,
mély álomban és szomorú magányban.

A különféle állatok
alig ismerték egymást, és az ember
hallgatagon ült kunyhója előtt.

A felhők vaktában bolyongtak,
mint elszabadult bárkák a vizen,
s a madarak semmit se tudtak
a szárazföldek többi állatáról,
se a tengerben fürdőző halakról.

Hasonlóképpen a virágok se látták
egymás színét, egymás ruháját,
köznapi és ünnepi öltözkését.

A tavaszi és nyári záporok
nem tudták, hova hullanak,
és hasonlóan a hópelyhek,
a tél fehér gyönyörűsége
hamuesőként érkezett a földre,
és ott is szürke és sötét maradt.

Ekkor történt, hogy számos csillag
elhatározta, összefog,
hogy apró fényeik közös
nagy fényességet varázsoljanak.

El is indult vagy ezer csillag
egymásfele. Ezer irányból,
ezer úton ezernyi csillag
elindult a sötétség pereméről,
hogyan az égbolt tátongó közepén
közös ragyogást alapítsanak.

Hosszú utat tettek az égbolt
elhagyatott fekete féltekén,
de végül is nagy boldogan
egymásba olvadt mind az ezer csillag,
gyönyörű és egyetlen fényességben.

Ezer csillagnak közös fészke:
így született meg a kerek nap,
az ég csodája, s vette kezdetét
a világosság első ünnepélye.

Ünnep volt ez, valódi ünnep!
A tenger hullámai most először
láthatták meg a tengerpartot,
e hosszú-hosszú kikötőt, hová
a tenger szakadatlanul
befut – akár egy végtelen hajóraj –
gyönggyel megrakott hullámaival.

Megkezdődött tehát az ünnepély,
az első nappal ünnepélye,
a világosság kerek, óriási
és eddig szem-nem-látta asztalánál.

Rendre érkeztek a vendégek.
Legelsőnek a levegő
szellős, fényes, földig érő palástban,
együtt az öreg égbolttal, aki
– ha lehet – még hatalmasabb
palástot hordott roppant vállán,
lába körül gondosan igazgatva
azúrszínű, méltóságos redőit.

A harmadik felséges vendég
a tenger volt. Ezer hulláma,
akár egy sortűz, úgy dördült meg,
mikor mezítláb földre lépett,
ahogy a víz mindig is mezítláb jár,
legyen folyó vagy hóesés, eső
vagy akár tenger a neve.

Ki következett ezután?

Ki
következett Az erdő.
ezután?

A nagy erdők és kecses ligetek.

A fák, zöldellő levélöltözékben,
rokon nyelven susogva a szelekkel,
az égbolttal s mindenfajta vizekkel.
Az ötödik vendég kisebb csoport.
De annál szebb. A virágok családja.
Merengő szemmel foglaltak helyet
a napvilág ünnepi asztalánál.
Valamennyien hallgatagok voltak,
de színük annál ékeesebb.
Kék, sárga, hófehér nyelven beszéltek,
fejükkkel sűrűn bólogatva hozzá.
A füveknek az asztalvég jutott,
de semmivel se kevesebb a fényből,
az általános vigasságból.
Aztán jöttek az állatok,
nagy rajokban a madarak,
a fürge ló, a húséges kutya,
erős oroszlán, sárga tigris,
törékeny őz, darazsak fellege.
Ki tudná valamennyit felsorolni!
Közben a nap, az ünnep ragyogása
a tetőpontra hágott. S ebben a
fényességben, bár utolsónak érkezett,
egy sudár ifjú és egy szép leány
– az ünnepély királyi párjaként –
az asztalfőn foglalt helyet,
öröme a többi meghívottnak,
az asztalvégre húzódott füveknek,
a kékpalástú égnek és
a mezítlábas tengernek meg a
virágoknak, erdőknek, ligeteknek.
Úgy érezték mindannyian:
a delelő nap gyermekei ők.
Kedveltjei a fényes ég
most született birodalmának.
Ámde hirtelen,
a világosság kristálylépcséjén,
a ragyogás bejáratában,
magányos árnyék tűnt fel, s éhesen
az ünnepség asztalához osont,

a vendégek lábához kuporodva.

Senki se törődött vele. „Egyék,
lakjék jól – gondolták magukban –,
ha másból nem, a fény lehulló,
asztal alá gurult morzsáiból.”

De aztán, ahogy telt-múlt az idő:
újabb árnyékok lopakodtak, bújtak
az aranyszín abrosz alá.

„A sötétség gazdátlan ebei” –
szólalt meg a nagylelkű tenger.

„Ma mindenki kedvére ehetik,
részesülhet a boldogságból.

Ki irigyelné tőlük a lehulló
morzsát, mely után más úgyse hajol le?”

Igaz. De később egyre többen s többen
jelentek meg a bejáratban, s végül
elállták már a nappal kapuját.

Hívatlanul mind számosabban
vegyültek el a vendégek között,
s amire azok észbekaptak,
több volt az árnyék, mint a fény.

Az egyik árny kicsiny volt, mint a gyermek,
sőt kavicsnál is alighogy nagyobb.

A másik viszont, mint égi lajtorja,
olyan magas.

olyan
magas. Mezítelen az egyik,

a másik földig érő, állig gombolt
posztókabátba burkolózott.

Az újszülött nap pislákolni kezdett,
mintha füst lepte volna erejét,
s az elébb még oly víg vendégsereglet
most megriadt és szinte menekült.

A székek ledőltek, az asztal
földre borult, s a nagy tolongásban
az aranyabrosz is porba merült.

Először a füvek hagyták el
a vendégséget, s utoljára
a tenger és a méltóságos égbolt.

Az ifjú emberpár maga maradt

az egyre hatalmasabb éjszakában.
De a fiú nem rettent meg szívében.
Szelíden átölelve kedvesét,
ily szavakat intézett a világhoz:
„Ne féljeteK, tengerek és virágok,
ne féljeteK, állatok és füvek,
az újszülött nap nem halott,
csak megpihen, hogy holnap újra keljen,
új erővel, megújult ragyogással.”

Ezen az első éjszakán azonban
senki se hunyta le szemét,
se fű, se fa, se szél, se tenger.
Mindenki várt, mindenki várta,
vajon igaz, hogy visszatér a nap,
amint ifjú királyuk megígérte?

S amikor reggel palotája
kristálytermében fölébredt a fény,
s hosszan nyújtózva éledezni
és emelkedni kezdett – hirtelen
olyan ujjongás fogadta a földön,
nagyobb, mint az első nap öröme.
Mert akkor már tudhatták mindenek,
hogy azután az éjszaka csak álom,
amit a fénylő valóság követ.